

ADELBOLDI VITA S. HENRICI IMPERATORIS.

(V. in S. Henrico imp. ad annum 1024, supra, hujus voluminis col. 87.)

ADELBOLDUS VITA SANCTÆ WALBURGIS. ⁽³⁵⁾

Apud Bolland. *Acta sanctorum* Februarii tom. III. die 25, ex mss. Ultraject. et tribus aliis, collata cum Capgravo, *Historia Sanctorum*, ante annos 175 excusa Surio et Breviariis.)

CAPUT PRIMUM.

Gesta S. Walburgis, obitus, corporis translatio.

1. Postquam Deo chara Anglorum natio per memorandi Gregorii papæ apostolatum a gentilitatis errore ad Christianitatis veritatem conversa est, multi ob cœlestis spei remunerationem ex eorum numero ultramaritimam patriam usque ad (36) Francorum pervenerunt imperium. Ex quibus Bonifacius sanctus, dum (37) huc in peregrinam pervenisset provinciam quasi nativam adeptus est sibi patriam, dum (38) Moguntiacensis præsulatus ob sua merita adeptus est cathedram. Ex ejusdem quoque (39) Angliensis insulæ silva proruperunt huc ad nos tres fecundissimæ arbores, duo videlicet uterini fratres Williboldus et Winniboldus, cum Deo et hominibus sorore charissima Walburga: quorum prior, Williboldus scilicet, ordinante illum præscripto Bonifacio, ad Heystatensis Ecclesiæ promotus est pontificium: ibique angelicam vitam perducens, tandem beatissime abiit, non obiit. Alter vero totum se Christi servitio mancipans, mundanaque omnia funditus respuens, locum, qui dicitur Heydanhem, sibi ad incolendum elegit. Ibiq̄ue continuis orationibus munitus, spe roboratus, fide armatus, eandem, quam cum fratre, monachicam susceperat conversationem, strenuissime usque ad exitum animæ finiens multos post se (40) ad bene vivendi regulam prævius exhortatus est.

(35) Titulus in ms. nostro præfigitur: *Vitæ beatissimæ ac Deo dilectissimæ ac paradoxæ Walburgæ.*

(36) *Francorum imperium* late sumitur pro omnibus ditionibus quæ dominio Caroli Magni ejusque posterorum subditæ fuerant per Gallias, Belgium, Germaniam.

(37) *S. Bonifacius* primo in Frisiam appulit, tum Francis subjectam, atque tres annos (Beka tredecim scribit), cooperator S. Willibrordi in diœcesi Ultrajectina et Frisiorum conversione laboravit: colitur 5 Junii.

(38) Fuerat plurimis annis episcopus ad conversionem gentium constitutus, tandem data ei sedes

A 2. Post (41) horum vero discessum soror eorundem, totius feminei sexus decus post S. Mariam, Walburga, quibuscumque potuit se imitabile præbens exemplum, eidem puellaris catervæ monasterio in præfato loco Heydenhem præstituta est materfamilias, ad omnia quæ a Christo posceret semper efficacissima. Contigit ibidem quondam vespertina hora peracta, revertente hac ipsa de ecclesia ad suum habitaculum, ut quidam ecclesiæ ejusdem custos (42), Gnomerandus nomine, ingruentibus noctis tenebris petenti Walburgæ lumen sibi prævius stultus denegaret. Ad quam injuriam insuperabilem retinens patientiam, cœnata sanctimonialium catervula, peractisque divinis laudibus, dormitorium adiit. Tunc mox mirum in modum ibidem tanta luminis fragrantia enituit, ut ejusdem domicilii pavementum penetrare videretur, et sic usque ad matutina permansit præconia. Stupentibus hinc omnibus Deo sacratis virginibus, et exsultantibus ad religiosissimæ matrisfamilias lectulum concurrentibus, illique cœlestis fulgoris immensitatem insinuantibus, illa prorumpens in lacrymas, sublevatis ad Deum oculis et manibus dixit: Tibi, Domine Jesu Christe, cui humilis ancilla a cunabulis servire decrevi, de hoc collato munere gratias ago, qui ad exercendas ancillarum tuarum mihi cohærentium mentes me indignam luminis tui adjuvamine consolari dignatus es, tetricque

C Moguntina: eaque urbs tum *metropolis Francorum* appellabatur. Consule notat. 23 Serarii ad Vitam S. Bonifacii l. III Rerum Moguntiacarum.

(39) Mss. aliqua, *Anglensis.*

(40) In ms. Ultr. et 2. Trev., *ad bene vivendum præmiis exhortatus*, at prævius in *Legenda Lovan.* Surius mutato stylo ita scribit: *multosque suis exemplis ad bene vivendi studium perduxit.*

(41) Ita omnia mss. cum Capgravo et *Lectioib. Brev. Morin.* Al Surius ita correxit: *Ubi vero Winniboldus excessit e vivis, feminei sexus, etc.* Consentit in priore Vita Wolfhardus.

(42) Aliis, *Gameradus* et *Goumeradus*, Surio, *Gomeradus.*

horroris caligine clementiæ tuæ radiis evacuasti : A et id nequaquam meis, sed (43) fratrum[m]ineorum, tuorum videlicet famulorum, ascribo meritis.

3, Post obitum beatissimi (44) episcopi Williboldi fratris S. Walburgæ, contigit, illam, sicut feminei sexus natura esse cognoscitur (45), intolerabilis exinde fuisse impatientiæ. Tunc quosdam vespertino tempore, nullo ex illa cognoscente familia, de monasterio egressa, venit ad cujusdam domum divitis : et ante fores ejusdem quasi quædam peregrina et ignota, sola constitit. Quam videns dominus domus, ignarus quæ esset, cum universis domesticis suis æstuabat, ne rapida suorum canum audacia eam laniando decerperet : jussit ut, quæ esset, ocus indicaret. Tum illa : « Nequaquam, inquit, metuo, quod tu vereris canes me posse crudeli dente contingere, nec Walburgam (sic enim nuncupor) mordere valebunt. Ipse enim qui me huc ad tuam domum perducit incolumem, ad locum unde veni illæsam poterit me perducere ; et ipse domui tuæ conferet medicinæ solamen, si tota fide eundem credideris esse medicum medicorum. » Quo audito, vir illustris a loco quo sederat illico prosiluit, animoque consternatus, quare tam nobilis puella et omnipotentis Dei famula ad ostium constiterit, requisivit. Tunc illam cum omni veneratione suscipiens, omnem illi debitæ servitutis famularum exhibuit. Hora vero nocturnæ requiescentis interrogata ubi vellet requiescere, respondit se nusquam alibi velle pausare nisi in cubiculo, in quo filia ejus usque ad mortem valida ægritudine perducta jaceret, cujus funebria jama patre et matre præparabantur. Quibus præ nimio dolore ejulantibus, intravit cubiculum, et totam noctem educens insomnem, orationibus ad Dominum par transactam noctem profusis, in crastino puella incolumitate integerrima convaluit. Quo viso parentes miraculo, Deo omnipotenti qui occidit et vivere facit, percutit et sanat, multimodas persolventes gratias, amantissimæ Deo et hominibus virgini plurima protulerunt xenia, seseque ejus sacratissimis precibus commendaverunt. Illa autem donorum pretiositatem refutans, Christumque solum ante omnia diligens, ad monasterium regressa est ; et quanto magis in se divinam comperta est vigere clementiam, tanto ad arctioris vitæ (46) excellentiam semetipsam, de die in diem coaptavit.

4. His duobus miraculis inter alia nobis cognitissimis in sua vita peractis, beatissima virgo cum in Deo corroborata, mundum cum suis concupiscentiis penitus superasset, omnibus se sequentibus ad omnem

(43) Wolthardus, *precibus mei et tui devoti famuli fratris.*

(44) Ita omnia mss. cum *Legenda Lovan. et Capgravo.* At Surius, deleto episcopi nomine, *Winniboldum* expressit, quem an. 771 obiisse diximus, et S. Willibaldum post obitum S. Walburgæ videri superfuisse.

(45) Sur, *immodico correpta dolore.*

(46) Mss. Trev. et S. Max., *clementiam excellentem*

(47) In *Historia Sanctorum, seu Legendæ* tomo II Colonie 1483 et Lovanii 1485 excuso, hæc interpo-

religionem imitabilis facta, tandem ex hoc mundo triumphans obiit, et ad paradysum sui triumphii bra-vium susceptura beatissime abiit (47) et in eodem, quo semper Christo ancillabatur monasterio, cum maxima sepulta est honorificentia.

5. Parvo ex hinc tempore decedentibus ejusdem Ecclesiæ pastoribus, in qua S. Walburga condebatur, contigit Olgarium venerabilem virum Heystatensis Ecclesiæ cathedram obtinuisse, qui cum minori, quam ratio deposceret, honestate idem monasterium, in quo beatæ virginis corpusculum habebatur, excoluisset, quadam nocte per visionem fertur sacra virgo hujusmodi verbis illum compellas se : « Cur, inquit, Olgari præsul Deo digne, monasterium quo corpore sum recondita sic negligenter hactenus habere voluisti? Nam servorum illuc convenientium temulentis quotidie calor pedibus vulgaribusque vestigiis comprimor. Cito enim cognosces quoniam tale aliquod tibi indicium pandam, quo non recte te erga me et domum Dei egisse comperias, ut, si te reum exinde cognoveris, veniam merearis. » Quod non falsum esse visum post non multum temporis, rei comprobavit eventus. Nam statim in proximo dum erecti essent parietes ejusdem fabricæ, et prominens trabium compago sequenti die super muros deberet apponi, noctu aquilonaris paries subito usque ad terram corruit terroremque haud minimum tam domesticis quam cunctis circumquaque conversantibus incussit. Facto autem mane, cum ad hujusmodi spectaculum omnes pavidi convenissent, custos ejusdem ecclesiæ, nomine Reginfridus, præscripto præsuli Olgario per velocissimum hoc intimavit (48) nuntium. Qui hoc audito mox visionem quam (49) viderat esse completam intelligens, illuc acceleravit, atque cum omni festinantia ecclesiam cum devotissimis restauravit com-provincialibus atque dedicavit. Tansacto igitur anno, memoratus episcopus suos archipresbyteros (50) Walconem atque Adhalungum cum quadam sanctimoniali, Liubila nuncupata, illuc transire præcepit, quatenus corpusculum S. Walburgæ cum summa diligentia effodientes et cum nolarum clangoribus hymnorumque concentibus, omnique reverentia ad Heystatense deportarent cænobium . quod cum omni populari exultatione (51) undecimo Kalendas Octobris perfecerunt. Sed et ejusdem antistitis jussu fratris S. Walburgæ Winniboldi membra post tres dies octavo (52) Kalendas Octobris ex eadem ecclesia tollentes, ad eundem locum transtulerunt.

nantur : *Legitur autem, quod ipsa pro conservanda castitatis munditia, adeo virorum tactus in vita sua semper exhorruit, ut etiam post mortem, cum vir quidam corpus ejus sepeliendum contingeret, in testimonium pristinæ custodiæ puritatis statim concuti et tremere cæpit.*

(48) Ms. Ant., *internuntium.*

(49) Ms. Ultr., *audierat.*

(50) Ser., *Valtione et Alungum cum Hubila.*

(51) Ms. Ultr., *octavo.*

(52) Idem, *quinto.*

CAPUT II.

*Pars reliquiarum S. Walburgis donata Liubila abbatis-
sæ Ingluvies aliique morbi sublata.*

6. Sed postquam beatissima Walburga Heystatenses fines per semetipsam visitare dignata est, contigit postea ut memorata sanctimonialis Liubula a suis propinquis multum sibi invidentibus ita coarctaretur, ut tam violenter quam ingeniose a sua eadem materna prope expelleretur hæreditate. Sed saluberrime anxia, inito consilio petiit ab Heystatensis Ecclesiæ Ercenbaldo antistite, ut sibi concederentur S. Walburgæ reliquiæ, quatenus si illa in obtinenda sua materna prævaleret hæreditate, hanc Christo suæque virgini Walburgæ jure perpetuo condonaret. Quod quia a Deo sumpsit initium, ab ipso etiam terminum habere felicissimum meruit. Anno igitur ab Incarnatione Domini octingentesimo nonagesimo tertio, regnante Arnulpho, apertum est sepulcrum Walburgæ beatissimæ virginis, in quo tempore Otgarii episcopi fuerat collocata, atque ob sepulturam ab eodem episcopo minus procuratam in visione, ut jam præscriptum est, multum austeriter increpabatur.

7. (53) Contigit miraculum a sæculo inauditum, multiplicibus atque manifestissimis compertum testimoniis. Quædam cujusdam familiæ ancilla, nomine (54) Fritherada, dum familiaris cæteris in obsequio sui domini suæque uxoris assidue ancillaretur, subitanæ ægritudinis molestia carpebatur : in qua dum miserabiliter biduo vexaretur, paulisper convaluit; sed tanta deinde succrevit sibi ingluvies, ut non saturari ullatenus, sed vix refocillari potuisset. Cui dum plurimam ejus propinqui victus copiam imprimis administrassent, illaque de die in diem majora semper subsidia concupisceret, quid de ea facerent sollicite tractare cœperunt. Nondum enim incessu fruebatur, sed scabellulis flebiliter reptabat. Tunc suo suorumque consilio parentum, dominam petiit, ut præfatæ virginis oratorium adire mereretur. Quo permissio, dum veniens instantersupplicaret, die tertio debilius pedem adeptam est sanitatem. Quod audiens prædictæ familiæ dominus videlicet, ejusque domina, nimis gaudentes acceleraverunt illuc pervenire, eademque ancillam S. Walburgæ in proprietatem ibidem jugiter ad serviendum dederunt. Sed abbatissa præfata Liubila hoc tenuit, ibique illam aliquandiu manere permittens, post paucos dies dominis suis incolumem remisit.

8. Sed mox ut regressa est, pristino languore correpta est. Videns autem prædicta domina non bonum consilium fuisse, quod ullo modo a monasterio post sanitatem abduceretur, cum festinatione eam reducens ecclesiæ in proprium tradidit famulatum, statimque convaluit; sed (55) intolerabili gulæ appetitu fatigabatur. Sed dum nimis inde labo-

A rans verecundaretur, inito consilio prudenter confessa est hoc cuidam Thiedildi ejusdem monasterii procuratrici, quatenus ejus orationibus ab hac insatiabili ingluvie sublevaretur. Quæ ejus afflictioni compassa, salubre excogitans consilium, fecit eam accipere benedicti panis portionem a quodam venerabili presbytero, nomine (56) Reimundo. Ut ergo ex eo gustavit, ita paulatim miro modo decrescere cœpit et annihilari, ut antea consuevit augmentari, ut tandem nihil aliud edere nisi caseum et bibere nisi lactis valde modicum circa fere dimidium annum potuisset. Postea vero ita illi penitus corporalis nutrimenti defecit desiderium, ut si aliquando tentaret de aliquo gustare statim evomisset. Cum vero sibi omnino sine celeri vomitu nihil posse gustare credula exstitisset, rogavit prædictam Dei famulam Thiedildem ut nihil vitalis stipendii illi impenderet, cum omne quod impenderet perdidisset. Tunc rem a sæculo inauditam stupefacta, ullum quippe corpus posse absque alimento tandiu vivere, quod de ea ageret, nimis æstuabat. Tandem ad alteram illius monasterii ecclesiam ibi prope positam eam direxit, commendans eam cuidam ex consortibus ejus, quæ ibidem procuratrix constituta erat. Quam suscipiens cum omni diligentia observavit, sexque hebdomadis fere secum detinuit; in quibus eam nihil manducasse vel bibisse certissimum fuit.

9. Quibus expletis, venit præfata Thiedildis hanc visitare, quod factum fuisset comperit. Tunc Dei ancilla Thiedildis diversis modis et blanditiis cœpit eam exhortari, dicens : « Noli, charissima filia, noli hujusmodi obstinatione te seducere, sed potius ad mentem accelera redire, et alimonie aliquid, tibi metipsi consulens, percipe; si vero quolibet falleris phantasmate, fatere filia, et noli erubescere; credo pro certo si feceris, quod mox dominæ nostræ precibus adjuveris. His auditis ob nimiam objurgationem erubescens, (57) coacta tentabat aliquid gustare, nec poterat. Sed ne exhortantis Dei ancillæ suasoria verba contemnere videretur, petiit sibi de deteriori sicera porrigere. Ex qua dum permodicum invita degustasset, mox per nares et per oculos id parum, quod degustavit, erupit, ita ut mox cæca efficeretur. Tunc ad monasterium reducta non post multum temporis visum recuperavit; sed in eadem, qua prius cunctis obstupenda detinebatur abstinentia, perduravit. Cumque prædicta materfamilias totaque illa puellaris congregatio de hujusmodi inaudita unquam causa nimis obstupescerent, inito consilio, præsulem venerandum, ad cujus diocesim id monasterium subiciebatur, adierunt; remque per ordinem ab initio gestam narraverunt, quod ejus prudentiæ super hoc incredibili signo videretur esse discernendum et statuendum. Ille vero hoc audito obstupescens, nullo modo credulus, verebatur ne aliqua milleformis

(53) Sequentia miracula ex Wolfhardo selecta. Quod primum, narratur ab eo l. II., c. 3, contigit an. 895, biennio post corporis translationem.

(54) Ms., Ant., *Fritherada*. Sur., *Friderada*.

(55) Additur in ms. Antuer. *singulis diebus*.

(56) Aliis *Remundo, Himundo, Immundo, Mundo*.

(57) In mss. Ant. et S. Max. addebatur, *tacebat*.

itia delusa visus hominum falleret, eiq̄ue A
 focillatio in secretioribus positæ quali-
 e administraretur. Tunc cum suis inito
 catoque de monasterio S. Walburgæ valde
 resbytero, auctoritate pontificali iterum
 mandavit ut eandem ancillam, de qua
 in suam susceptam custodiam, ne aliqua
 manos falleret obtutus, cautissime obser-
 d et fecit, et, ut prius narratum fuerat, a
 tissime compertum episcopo nuntiavit.
 sul omni dubitatione deteresa quasi jam
 credit. Sic denique adhuc triennio a
 missa usque ad illum consistebat diem.
 r tamen juxta facultatis modulum quid-
 uerat injunctum. Eucharistiam vero quo-
 e nitebatur, nisi cum omni festinatione B
 iret, mox vomitabunda constitit. Quid-
 nunc humanæ videtur impossibile imbe-
 nnimodis divinæ facillimum esse credatur

Postea igitur prudentissimus in omnibus
 lus missus illuc cum suis aliis boni meriti
 ipresbyteris corpusculum beatæ virginis
 odi, inventumque diligenter contrectari.
 ia trepidatione cum divinis laudibus adim-
 odiendo invenerunt reliquias sanctissimæ
 nimium adamandas, quasi tenui humore
 s. Quæ quamvis tantum essent roscidæ,
 en pacto saltem unus pulviculus valuit
 attractantium adhærere. Sublata tunc ex C
 si monasterio corpusculi sacræ virginis
 prout episcopus dictatum habuit, turbu-
 is mœror et ejulatus Heystatensibus, quasi
 tronam sibi ablatam deflentibus, exortus
 ea dum tanta optati muneris patrocina
 na exsultantium gloria ad locum qui dici-
 ahem ducerentur, quidam forte epilepti-
 sacri ponderis feretro obvians, sub eodem
 ans, ipsam quam quæsivit sanitatem rece-
 c subito, ut omnes commeantes testati
 ta in eodem loco odoris redolentia confla-
 t nares prætereuntium vel subsequentium
 ferre vix potuissent.

CAPUT III.

ria miracula ope S. Walburgis patrata.

stquam ergo sanctissimæ virginis pignora
 nctum prædicti monasterii altare locata
 uenti nocte contigit abbatissam Liubulam
 dfuisse; dumque illic tribus detenta noctibus,
 dagræ morbo laborans se sopori dedisset,
 quidam veneranda canitie clericus, Willi-
 ut creditur episcopus, S. Walburgæ frater
 odem loco suam proprietatem hæreditario
 ge ante donatam habuit) eamque compellans
 « Liubula, cur dormis? quare non surgens
 siam pergis? » Ad quem illa: « Ut quid
 sequentia ex l. 1. Wolfhardi sumpta sunt, et
 t cum iis quæ n. 6 hujus Vitæ leguntur.
 ss. Trevir., post redditam sanitatem scabel-

nunc ad ecclesiam eundum est, cum necdum pul-
 sata matutinalia signa sonuerunt? Ego quippe nec
 illuc incesso pedum ullo modo pergere valeo, nisi
 aliorum manibus deducta fuero. » Qui ait: « Vade
 celerius, ne moreris, quoniam Williboldus eandem
 cum magno agmine intravit ecclesiam, qualiter san-
 ctam sororem suam reconditam habeas, a te curiose
 perquirere volens. » Quæ statim, ac si nihil incom-
 modi perferens, surrexit, et de loco ad locum exsi-
 liens, basilicam, ad quam tetendit, ingressa est,
 divinæ clementiæ atque beatæ virgini gratiarum
 actiones pro adepta sospitate rependit.

12. Quidam autem pauper a nativitate contractus,
 quasi quoddam cerneretur monstrum, dum inter
 plures ad S. Walburgæ patrocina confugientes, vi-
 ctus pariter et remedii solatium quæreret, nocte
 quadam sibi dormienti apparuit beatissima virgo, et
 ut ad ecclesiam pergeret, imperavit. Quo respon-
 dente se algoris asperitatem perhorrescere, ideo-
 que nec a loco quietis audere se saltem erigere. Ad
 quem illa blandis respondit verbis: « Vade, miselle,
 celeriter, quoniam ego te ab hujus frigoris asperi-
 tate qua nunc affligeris protegens, calida membra
 administrabo; mihi que (59) pro redditæ sanitatis
 mercedula scabellula, quibus adhuc uteris incurvatis
 artubus, ad ecclesiam suspendere debebis. » Qui
 quamvis pigerrime ad ecclesiam pergens, ibique
 paululum commoratus, ad suum anxius rediit hospi-
 tium. Mane autem facto iterum regressus illuc et
 ante beatæ virginis feretrum se projiciens, circa
 tertiam horam subito palpitando se cœpit volutare
 in pavimento et protendere, et scabellula, sine
 quibus nunquam se de loco transferre potuit, ac
 si divinitus e manibus evulsa, ante altare projecta
 sunt. Sicque membris omnibus consolidatis erectus
 ambulavit, et convalescens in eadem ecclesia ad
 dies vitæ suæ validus et incolumis post modum ad-
 ministravit.

13. Allata est ad idem monasterium quædam mu-
 lier, nomine Reginsundis, ita membris omnibus de-
 bilitata, ut nisi aut vehiculo duobus aut eam inflexis
 inter se brachiis portantibus nullo modo trans-
 ferri uspiam potuisset. Quæ ante altare, super quo
 virginis feretrum continebatur, a suis exposita, ce-
 lerrimam adepta est sanitatem, ita ut sine alte-
 rius ductu per se efficacissime, quocunque vellet, per-
 geret, Jesum Christum et sacræ virginis glorificans
 merita.

14. Quædam etiam mulier de villa nuncupata
 Stofohem, vocabulo Geyla, cum advenisset festus
 dedicationis illius ecclesiæ annuus dies, omnibus
 in illa regione solemnizantibus, illa sola procaci
 animo parvipendens, suam ingressa est hiemalem
 zetam et curciboldum, quem ad texendum prius
 erectum habuit, flexis cœpit texere digitulis dexteræ;
 sed cum duabus vicibus ex (60) glomite sive tramea

lula.

(60) Wolfhardus, *glomice seu trama.*

quam manu tenebat in telam transponeret, inhæsit illi miserrime insertus manui glomex, intumescente toto lacerto; sed quæ adfuerant mulierculæ tentaverunt inclusum (61) glomitum singillatim dissuere (62) filis (63).

15. Quidam vir nomine Ercamboldus expletis jam (64) triginta septem hebdomadibus, dum nullius generis cibo vel potu aliquatenus vesci potuisset, nec tamen pedum incessu fraudaretur, nisi languidus pergeret quo vellet. Tantum ovorum raris medullis, modicissimoque leguminis suffragio vix pendulam refocillabat anxius vitam, gerens macilentissimum et imbecillimum cum vita sibi ingrata corpusculum, nec vini vel siceræ gustum ore ullatenus contingere delectabatur. Tunc sibi ægre dormienti vox blanda eum ita affatur: « Cur, inquit, desidia languescens, neglecto tuæ valetudinis remedio, de tua via sic omnino desperas? Age ergo, quod moneo jam, de tui status recuperatione securus, et ad monasterium Mouvenhem vade festinus, ibique beatæ virginis meritis adjuvaberis. Cumque illuc celerius veneris, inventurus es ibidem tres sanctimoniales secus altare stantes quæ (65) tibi consecratum sanguinem Domini de calice propinabunt; quem dum ab illis acceperis, mox edendi bibendique absque ulla dubitatione delectatio tibi associabitur et prosperabitur. » Hoc igitur saluberrimæ vocis impulsu expergefactus, summa cum celeritate ad jam dictum monasterium adductus est, qui illic ab oratione se erigens compertis juxta altare tribus matronis astantibus, visionem quem viderat exsolvit; moxque, ut de sancto calice degustavit, adfuit ei magnum edendi et bibendi desiderium, sicque comestionis et bibitionis totiusque corporeæ valetudinis remedio acquisito, cum nimia exultatione domum incolumis rediit, et in eadem incolumitate usque ad finem vitæ perseveravit.

16. Contigit nimium mirabile, et nisi plurimorum approbaretur cognitione, valde incredibile (sed divinæ Majestati nihil constat impossibile), inauditum nuper a sæculo signum. Dum igitur maxima undique confluentium populorum ad S. Walburgæ basilicam turba conveniret, adfuit inter illos quidam incognitus exsul, peregrini habitu stans vel jacens, qui inter cæteros attentius et instantius oravit, quem abbatissa Liubula intuens inter cæteros flebilis perseverantiusque orasse admirata, eundem ad se vocari præcepit; et quis vel unde esset nimium curiose interrogavit. Ad quam ille: « Gratias, inquit, Deo omnipotenti ago, qui me sanctissimæ virginis Walburgæ meritis de maximæ confusionis scandalo, indignissimum peccatorem liberare dignatus est. Quod tam vos hic modo præsentis, quam omnes a

A me potius quam ab aliis, quam mirificum sit, audire oportet: et, ne me aliquis divinam fallere conscientiam velle suspicetur, testor Deum, quem nihil latere potest, ante cujus assisto, licet indignus, altare, et S. Walburgam, cujus nimium compulsus suffragia requisivi, me nihil ficta sed veridica, in hoc miraculo, narratione relaturum, prout possibile est humanæ fragilitati. »

17. Anno quoque (66) priori, quo famis atrocitas multos afflixerat, contigit duos pauperes, eandem famis acerbitatem de loco ad locum, de regione ad regionem confugere: tunc contigit quemdam tertium de longinqua regione pauperem illis associari: quem ubi vel unde pergeret vellet interrogantibus respondit se, sicut plures velle cognitum est, S. Walburgæ patrocina quæsiturum. Tunc illi: « Si illuc inquit, eundi desiderium est, habeto nos ejusdem itineris et consolationis consocios, ut simul multæ longinquitatis pericula transeuntes, mutuis confortemur auxiliis. Nam et nos ad eundem locum ire disponentes, victus inopia nimium constricti, et adhuc jejuni gradientes, vix vacillando gressu ambulare valemus. » Quibus simplex conviator: « Eia, confratres, inquit, prolixi itineris longinquitatem Domino Jesu Christo commendantes, angustias deponamus. Et quoniam meridianæ requielionis imminet tempus, quæramus ubi disjejunandi modicumque pausandi aptus inveniri possit locellus. » Quo invento, cum discumberent, et cum priores consocii nihil commeatus secum habere conquererentur, ait qui supervenit (67) conviator tertius: « Jam nunc lassi conquiescentes de meis pransuri cibuscibus: postmodum ea ratione dormiamus, ut nimirum tertius securam vigiliam exhibeat duobus, ut sic gemina refocillationis et pausationis recreatione relevati cœptam in Domino profectionem perficiamus. » Quibus hoc bonum consilium insidiosè approbantibus, sumpsit alter de duobus consociis somnum imaginarium; sed tertius qui supervenit, mortiferum atque novissimum. Nam protinus contra innocentem consurgentes nefandissime interemerunt.

18. Quo perpetrato, quid de mortificati cadavere impiissimi agerent, coangustati, tandem eorum alter horribilem sarcinam propriis coaptavit humeris, cœpitque perscrutari, ubi in quolibet devio vel abdito mortificatum exposuisset loco. Tandem hoc invento, dum amplexum a se corpus conaretur deponere, cœpit a mortuo vivus arctius constringi, ut nullo conanime funeris pondus a se potuisset disjungere. Quid faceret infelicissimus? Auxius quocunque pergere studuisset, indeclinabilem sui facinoris proditricem ad se tenacissime conglutinatam, horrorem cunctis incutiens, comportavit. Cui interea fatiga-

(61) Ms. S. Max., *glomicem*.

(62) Idem et Ant., *membris*.

(63) Quomodo eadem femina, invocata, S. Walburge sæpius, sanata sit, refertur a Wolfhardo l. i.

(64) Ms. Ultr., *triginta*. Wolfhardus, *septem et viginti*.

(65) Wolfh. *de altaris calice consecrato tibi poculum porrigent*.

(66) Anno 894, ut probatum ad cap. 2, l. ii Wolfhardi, ubi hæc narrantur.

(67) Ms. Ultr. et Trevir., *commeator*.

biliter de loco ad locum vaganti quidam sibi cognitus obviavit; sed conspecto tantæ horribilitatis onere pene exanimis expallescens, tandem animo recuperato, cur tam horrificæ molis bajulus exstisset percunctatus est. At ille, ut sibi familiari amico credulus cunctum hujus commachinationis ordinem referebat, et ut suæ calamitatis commisertus gravedinem qua miserrime comprimebatur, a se excludere quodam modo comprobaret. Tunc ille facile suo amico posse succurrere arbitrans, arrepto gladio quem secum ferebat, mortificati corporis brachia, gestantis amici cervicem vivaciter complexantia, articulatim, nisi aliter nequisset, abscindere volens, quatenus suum ab hujus inauditi ludibrii violentia erueret amicum. Sed, res mira et stupenda, et in Domino Jesu Christo laudanda! mox ut manus illius mortui cohærentes lacertos attigerant abscindendos, abscissoris corpus quasi tenacissimo bitumine conglutinabatur illis duobus. Sed statim divina miseratione compunctus suorum scelerum collacrymando reminiscens, precabatur quatenus immensa Dei clementia per B. Walburgæ suffragia sibi miserrimo nimiumque facinoroso misereri dignaretur. Cui hujusmodi supplicanti, suaque ad S. Walburgam vota multifarie pollicitanti, multumque ejulanti disnexum est corpus, et nimium libero consolatus utebatur incessu, erectis oculis ac manibus Deum semper et ubique, sanctamque glorificans virginem.

19. Tunc pariter terrifico sarcinarum pondere usque ad littus Rheni comitabatur, ibique dum aliquantulum constitisset, præscriptus miser tanti oneris gravitate et dedecoris confusione afflictus, malens mortis subire interitum, quam detestabilis et ingrævitæ fastidium diutius sustinere, Rheni alveum conscendens, quatenus sic sibi suoque cadaveris coagu-

A lati ponderi ignotam acquireret sepulturam, cum omni impetu se præcipitavit in illius abyssi voraginem (68). Sed Rhenus tanti criminis immunditiam, suam prædam non esse præsumens, absque ulla morula parricidam cum suo morticinio vivum ad littus revomuit. Stupefactus autem nimiumque exterritus ejusdem conviator, et de ejus direptione nimis congratulans, sicut de alterius calamitate collacrymans, tandem miserabilem cum miserabili onere derelinquens, ad S. Walburgæ monasterium concito cursu advenit, reique gestæ seriem per ordinem veridico ore ibidem cunctis narravit, summique juramenti approbatione affirmare, si permetteretur, libentissime voluit. Fertur namque præfatus funeris captivitate detentus, B. Walburgæ virginis præsidia sæpe voluisse adire, sed nunquam illius ecclesiæ confinia posse contingere, ut liquido monstraretur quanti reatus existeret vinculo colligatus, qui sic procul, ne ad S. Walburgæ monasterium ullo modo pertinere posset, coërceretur. Hunc multi cum jam sæpe dicti oneris mole, qui tunc temporis exstiterunt, viderunt: unde constat nequaquam esse falsum, quod tam plurimorum attestazione esse verum corroboratur.

20. Hæc itaque signa et prodigia hic nunc scripto comprehensa, quæ divina majestas in illa novitate sublevationis ex monumento corpusculi, Deo et hominibus adamandæ virginis peregit, multum laudanda et admiranda sunt. Sed adhuc in diversis per totum Francorum regnum provinciis, quæ ejusdem virginis reliquiarum pignoribus illustratæ consistunt, quotidie plura excellentioraque præconio digna efficiuntur per Jesum Christum Dominum nostrum, cui est cum Patre et Spiritu sancto perennis gloria in sæcula sæculorum. Amen.

(68) Sequentia aliter narrat Wolfhardus.

IN OPUSCULUM SUBSEQUENS R. P. BERNARDI PEZII

MONITUM.

Dissertatio isagogica in tom. III Thesauri Anecd. noviss., pag. III.

Opusculum *de Crassitudine Sphæræ*, ad Sylvestrum II, antea Gerbertum, scribendo ansam præbuit Adelboldo difficilior quidam locus Macrobiani super somnium Scipionis, ubi ait *compertum esse apud geometras peritissimos, ut in duobus circulis, si diametrum unius duplum sit diametro alterius, ejus circuli crassitudo, cujus diametrum duplum sit, octupla sit crassitudini illius circuli, cujus subduplum est diametrum, etc.* Quam doctrinam dum accurate explicat Adelboldus, rem tamen omnem ad Sylvestrum defert: *In his omnibus, inquit, si erro, oro ut ad viam veritatis reducar. Si viam teneo, nihilominus peto ut via quæ me dubitantem tenet in tenebris, vestri assensus auctoritate illustrata reluceat.* Ex quibus discimus quanti Silvestri eruditionem fecerit Adelboldus, qui hoc scriptum ante annum 1003 qui ultimus Silvestro fuit, debuit concinnare. Id ex cod. ms. membraneo annorum sexcentorum bibliothecæ Tegernseensis nobis suppeditavit adm. R. et cl. P. Alphonsus Hueber, alias a nobis laudatus. Alius est codex Petrensis ejusdem ætatis in-12, ad quem idem opusculum exegimus. Postremo cl. Edmundus Martene in Itinere suo litterario Gallicano, part. II, 92, testatur se in abbacia Cheminonensi diocesis Catalaunensis vidisse *opus Adalboldi ad Sylvestrum papam De circulo, etc.*, quod sine dubio hoc ipsum nostrum est.